

УДК 81'373.7:811.161.2:811.112.2
<https://doi.org/10.31548/philolog2020.04.070>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ СЛОВНИКІВ)

Н. В. БІЛОУС, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: bilounat@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1038-4629>

А. С. БАРЛАДЮГА, магістр філології,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: abarladiuha@gmail.com

Анотація. У статті охарактеризовано теоретичні засади вивчення фразеологічних одиниць у мовознавстві та перекладознавстві та визначено поняття фразеологізму в німецькій мові. Надано загальну характеристику стану дослідження фразеології німецької мови у зарубіжному та вітчизняному мовознавстві, розглянуто фразеологічні одиниці у площині перекладу. Виокремлено структурно-семантичні та стилістичні особливості фразеологічних одиниць (на матеріалі фразеологічних словників), розглянуто шляхи реалізації фразеологічних одиниць та охарактеризовано класифікацію фразеологічних одиниць за семантичним, структурним та стилістичним принципами.

У роботі фразеологізми представлено семантично фразеологічними сполученнями, єдностями, фразеологічними зрощеннями або ідіомами. Серед семантичних груп найбільш представлені шість. Відібрані фразеологічні одиниці розподілено за структурним принципом на десять груп, що утворені за такими моделями: іменникові; прикметникові; фразеологізм-речення, представлені прислів'ями, приказками, афористичними висловлюваннями, умовними та порівняльними реченнями, спонуканням; дієслівні; прийменникові, сполучникові, фразеологізм-запитання, прислівниковий, вигуківі, сталі вирази з абрєвіацією та окличні речення. Варто зазначити, що за стилістичним принципом відібрано 135 фразеологізмів, розподілених за 21 групою. До фразеологізмів за цим принципом слід віднести наступні тропи і фігури: евфемізми, іронію, метафори, метонімію, парафраз, порівняння, уособлення, антономазію, повтор, риторичне запитання та хіазм.

Ключові слова: фразеологізм, фразеологічна одиниця, ідіома, сталий вираз, фразеологічне сполучення, фразеологічна єдність, фразеологічне зрощення, еквівалент, аналог, калькування, описовий переклад, структура, семантика, стилістика.

Актуальність дослідження. Усвідомлення мови як культурно-історичного середовища, яке втілює в собі матеріальну і духовну культуру народу, осягнення мови як скарбниці культури, що сприяє передачі культурних цінностей і накопиченого досвіду від покоління до покоління, призводить до необхідності опису національно-культурної специфіки фразеологічних одиниць [7, с. 221]. І одним з ефективних способів ознайомлення з культурою народу через його мову є вивчення фразеології.

Вирізнєння національно-культурного компонента у фразеологічних одиницях дає можливість вивчити сталі вирази з точки зору наявності в них інформації про національну культуру та показати, як способи прояву національно-культурної специфіки обумовлені психологією народу, його менталітетом, своєрідністю історичного,

громадсько-політичного та побутового устрою, а також своєрідністю сприйняття навколишнього світу [7, с. 222].

Актуальність роботи визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних та перекладознавчих досліджень на виявлення особливостей функціонування та перекладу фразеологічних одиниць у німецькій мові на матеріалі лексикографічних джерел. До того ж актуальність даного дослідження пов'язана з багатогранністю проблеми фразеологічних одиниць, вивченням яких займалися як вітчизняні лінгвісти (О. В. Кунін, В. В. Виноградов, Н. М. Шанський, М. М. Амосова, А. В. Суперанська), так і зарубіжні (Ш. Баллі, Ф. де Соссюр, Е. Сепір).

Аналіз досліджень і публікацій. Огляд наукової літератури з досліджуваного питання, а саме з проблеми структурно-

семантичних та стилістичних особливостей німецьких фразеологізмів (З. Е. Роганова, О. П. Пророченко, А. Ю. Пономаренко, А. В. Марковська, К. А. Левковська, Л. Р. Зіндер та ін.) дає можливість стверджувати, що в сучасному мовознавстві та перекладознавстві даній проблемі приділено недостатньо уваги.

Дослідження фразеології в німецькому мовознавстві розпочалося зі спостережень лексикографів, що звернули увагу на існування в мові сталих сполук слів. Для останніх характерною виявилася своєрідна організація елементів, а також поняття, відмінні від самостійних значень компонентів. Серед зарубіжних лінгвістів, які зробили значний внесок у розвиток німецької фразеології слід відмітити Ф. Зайлера, В. Фрідеріха, В. Шмідта, Р. Клаппенбах, Теа Шіппан, Г. Бургера та В. Флайшера. У 50 – 60-х рр. ХХ ст. вийшли праці Борхарта-Вустмана-Шоппе, К. Крюгера-Лоренца, Е. Агріколи та В. Фрідеріха. Німецькі дослідники розрізняють три групи фразеологізмів: фразеологічні сполучення (einfache phraseologische Verbindungen), фразеологічні єдності (phraseologische Einheiten) та фразеологічні зрощення або ідіоми (starre phraseologische Verbindungen).

До списку вітчизняних науковців, що займалися дослідженням фразеології на матеріалі німецької мови слід також віднести Я. Баран, М. Городнікову, Л. Зіндер та Т. Строеву, Л. Ліпську, І. Чернишову, Л. Ройзензон, Ю. Аваліані, Д. Долгополова, О. Пророченко, В. Кононенко, А. Райхштейн, Е. Солодухо, В. Лазарович, В. Пельвецького, С. Денисенко, К. Левковську, а також А. Смирницького та В. Виноградова. Класифікація останнього лягла в основу усіх інших класифікацій.

Мета дослідження – проаналізувати структурно-семантичні та стилістичні особливості фразеологічних одиниць на матеріалі німецькомовних фразеологічних словників за трьома принципами: семантичним, структурним та стилістичним.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалом дослідження послуговували лексикографічні джерела: Німецько-український фразеологічний словник В. І. Гаврися та О. П. Пророченко. Методи дослідження зумовлені метою, завданнями та проаналізованим матеріалом: *зіставний метод*, що полягає у співвіднесенні фразеологічних одиниць за різними принципами – структурним, семантичним та стилістичним на матеріалі

фразеологічних словників; *контекстуально-інтерпретаційний*, що полягає у з'ясуванні специфіки значення фразеологічних словосполучень; *статистичний*, що полягає у підрахунку відповідних фразеологічних одиниць, представлених на різних мовних рівнях.

Результати. Фразеологічні одиниці (далі – ФО), тобто фразеологічні вирази – це стійкі поєднання слів з ускладненим змістом окремого слова, звороту мови, яким притаманні такі ознаки, як роздільнооформленість, відтворюваність, іноді, еквівалентність і співвідношення із словом [3, с. 89]. Існує багато способів перекладу фразеологічних одиниць, однак потрібно пам'ятати, що реальний процес перекладу фразеологічних одиниць не зводиться до підбору «еквівалентних мовних відповідностей» [7, с. 221], а є складним процесом, в якому крім майстерності перекладача відіграють роль замовник перекладу, набір культурних знань потенційних реципієнтів, на які орієнтується перекладач, а також характер взаємовідносин контактуючих культур, та багато інших чинників, що впливають на якість перекладу.

Оптимальним перекладацьким рішенням при перекладі ФО є пошук ідентичної фразеологічної одиниці. Однак слід визнати, що число подібних відповідностей у німецькій та українській мовах досить обмежене [2, с. 7]. При відсутності безпосередніх відповідностей фразеологізм, ужитий у мові оригіналу, можна перекласти за допомогою аналогічної фразеологічної одиниці (аналогом), хоча він буде побудований на іншій основі.

Слід також враховувати, що стилістичне або емоційне забарвлення не завжди збігаються. У цьому випадку взаємозаміна є неможливою. Калькування, або послівний переклад, іноді допустимі, хоча цей метод не завжди є ефективним. Цікаво, що часом перекладачам вдається впровадити в мову перекладу нову ФО. Найчастіше цей спосіб застосовують до фразеологізмів, які мають біблійні, античні або міфологічні джерела. Якщо у мові перекладу не існує фразеологізмів, еквівалентних вихідній фразеологічній одиниці, потрібно шукати відповідні за значенням слова, так звані однослівні часткові еквіваленти фразеологізмів [7, с. 222]. При перекладі фразеологічної одиниці з німецької мови на українську рекомендовано користуватися найбільш повними тлумачними фразеологічними двомовними словниками.

З огляду на те, що у сучасній лінгвістиці існують різні підходи до класифікації фразеологічних одиниць і не має одностайності у поглядах щодо недоліків та переваг кожного типу класифікації, вважаємо за доцільне опиратися у дослідженні на три принципи класифікації фразеологічних одиниць: семантичний, структурний і стилістичний.

За семантичним принципом, суть класифікації полягає у визначенні ступеня семантичного зв'язку між компонентами фразеологічної одиниці. Одиниці з частковим перенесенням значення виявляють найслабкіший зв'язок між складовими. Чим більший розрив між значенням фразеологічної одиниці і значеннями її складових, тим більше ступінь семантичного зв'язку. Таким чином, за цим принципом фразеологічні одиниці можна поділити на три класи [1, с. 243]:

1) фразеологічні сполучення (це групи слів з частково зміненим значенням; мають чітку мотивацію, тобто значення одиниці може бути легко встановлене із начень складових [8, с. 145]): ein Gedanke fuhr (або schoß) j-m durch den Kopf (тж. ein Gedanke durchschoß j-s Kopf): **Diese Gedanken schossen ihr durch den Kopf, während sie die fort dauernden Stichelreden der Burschen zungenfertig zurückgab; Und plötzlich durchschießt ein Gedanke seinen Kopf...** "O Maack, ich weiß es jetzt: Du hast uns alle bescheißen wollen" (5, с. 242). Розмовний вислів ein Gedanke schoß j-m durch den Kopf має метафоричне забарвлення і вживається у значенні «у кого-небудь сяйнула думка», тобто йому/їй спало на думку, стало зрозумілим.

2) фразеологічні єдності (групи слів з повністю зміненим значенням, тобто

значення одиниці не відповідає значенням складових компонентів [9, с. 19]. Такі одиниці також є мотивованими, а метафора, на основі якої ґрунтується зрушення значення, очевидна): das Jüngste (або Letzte) Gericht: **Darauf werden Sie bis zum Jüngsten Gericht warten können. Einen Kunsthistoriker, der was von Bibliotheken versteht, gibt es nicht ...** [5, с. 227]). Вищенаведений фразеологізм має релігійне метафоричне забарвлення і вжитий у значенні «Страшного суду». У вузькому контексті на рівні речення він натякає на той факт, що доведеться довго чекати на появу справжніх фахівців-мистецтвознавців, які б знали на бібліотеках.

3) фразеологічні зрощення (це групи слів з повністю зміненим значенням, але, на відміну від фразеологічних єдностей, вони не мотивовані, і метафора не простежується [6, с. 58]): kleine Fische: "Wie war die Mathematiklausur?" – "Die beiden ersten Aufgaben waren schwierig, aber die anderen Aufgaben waren für mich **kleine Fische**" [5, с. 213]. У фрагменті ФО *kleine Fische* є розмовним виразом, що вживається у значенні «дрібниця, абищія», де йдеться про те, що іспит з математики видався доволі легким і не склав жодних труднощів.

Шляхом суцільної вибірки з німецькомовних лексикографічних джерел нами було відібрано 100 текстових фрагментів на позначення німецькомовних фразеологічних одиниць. Розподіл відібраних фразеологічних одиниць за тематичним та лексико-семантичним принципом виявився досить неоднорідним. Результати подані у таблиці (див. табл. 1.).

Таблиця 1

Розподіл фразеологічних одиниць на матеріалі німецькомовних лексикографічних джерел (семантичний принцип)

Вид	Кількість %
1. ФО, пов'язані з історією, війнами, традиціями та культурою народу, з народними легендами	7 %
2. ФО, пов'язані з художньою літературою	3 %
3. ФО, пов'язані з роботою, діловими справами	7 %
4. ФО, що пов'язані з біблейськими та релігійними подіями	8 %
5. ФО, пов'язані з давньогрецькою і давньоримською міфологією	2 %
6. ФО, пов'язані з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішнім виглядом	18 %
7. ФО, пов'язані з грошима, багатством, статками, матеріальним/соціальним становищем	8 %
8. ФО, пов'язані зі смертю	6 %
9. ФО, пов'язані з розумом і дурістю	12 %
10. ФО, пов'язані зі спілкуванням та відносинами між людьми	10 %
11. Інші ФО	19 %
Всього:	100

Як бачимо, за результатами даних, занесених до таблиці, німецькомовні фразеологічні одиниці розподілені нерівномірно за тематичним та лексико-семантичним принципом. Так, першу групу становлять ФО, пов'язані з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішнім виглядом, що складає 18%, а також інші фразеологізми (19%). До другої групи належать ФО, пов'язані з розумом і дурістю (12%) та фразеологічні одиниці, пов'язані зі спілкуванням та відносинами між людьми (10%). Третя група фразеологізмів представлена ФО, що пов'язані з біблейськими та релігійними подіями (8%) та сталі вирази, пов'язані з грошима, багатством, статками, а також матеріальним та соціальним становищем (8%) відповідно. Четверта група містить ФО, що пов'язані з історією, війнами, традиціями та культурою народу, з народними легендами (7%) та фразеологізми, пов'язані з роботою, діловими справами (7%). До п'ятої групи належать ФО, пов'язані зі смертю (6 %). Насамкінець, шоста група містить фразеологізми з давньогрецької і давньоримської міфології (2%), а також ФО, пов'язані з художньою літературою (3%).

Переважають в німецькій мові фразеологізми, пов'язаних з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішністю мовців, з розумом і дурістю, а також зі спілкуванням та відносинами між людьми свідчить про неабиякий вплив досвіду народу протягом століть на концептуальну та мовну картини світу. До того ж, з безлічі наявних мовних засобів фразеологічні звороти, особливо в художній літературі виконують особливу естетичну функцію.

Згідно зі структурним підходом у роботі було виявлено такі групи фразеологічних одиниць: дієслівні, іменникові, прикметникові, прислівникові, вигуківі, ФО-скорочення, ФО-речення (прислів'я, приказки, умовні, порівняльні, спонукання), сполучникові та прийменникові. Наразі спробуємо проілюструвати фразеологічні одиниці на прикладі перерахованих вище типів німецьких фразеологізмів.

За результатами дослідження, дієслівні фразеологізми склали значну частку всіх фразеологічних одиниць (32%). Серед дієслівних фразеологізмів бачимо дієслова руху, мовлення, різноманітних дій, стану тощо. У постпозиції до дієслова може бути різна кількість залежних від нього слів, та загалом увесь вираз еквівалентний дієслову [10, с. 29].

Відзначимо, що німецькому дієслівному фразеологізмові часто можна віднайти дієслівний відповідник в українській мові, хоча власне дієслово може належати до іншого семантичного поля, наприклад: nichts (zu brechen noch) zu beißen haben (тж. nichts zu beißen und zu brechen haben): *Da wir Warzburger sind und auch einen geheimen Ermittlungsdienst haben, wissen wir natürlich besser als die geschätzte amerikanische Militärbehörde, wer nichts zu beißen hat* [5, с. 87]. Розмовний ФО *nichts zu beißen haben* має низку синонімічних варіантів, тобто відзначається наявністю так званих міжмовних синонімів на зразок «покласти зуби на полицю», «не мати й шматка хліба», «голодувати». У контексті слугує для негативної характеристики американського авторитету або його відсутності.

Прикметникові та прислівникові фразеологізми можуть мати у своєму складі як прикметники, прислівники, так і інші частини мови, та виконують вони роль прикметника (переважно у функції іменної частини складеного присудка) чи прислівника [4, с. 317]. Прикметникові ФО представлені 10%: *meine bessere Hälfte: Wenn jemand von Margot als seiner besseren Hälfte sprach, fügte er schnell hinzu: die größere* [5, с. 94]. Розмовний ФО *meine bessere Hälfte* вжито у жартівливу значенні «моя краща половина» (чоловік про дружину, дружина про чоловіка). Тут іронія полягає в тому, що чоловік під *bessere* розуміє *größere*.

Прислівниковий ФО становить лише 1%: *ganz: ganz und gar: Und nicht nur ein Ketzer bist du, fürchte ich, sondern ganz und gar ein Heide, der nicht einmal an die Wahrheit seines eigenen Glaubens glaubt* [5, с. 238]. ФО *ganz und gar* зі значенням «зовсім, цілком, абсолютно» надає вислову цілковитої упевненості й категоричності у здогадках мовця з приводу єретичних поглядів опонента.

Шляхом суцільної вибірки з німецькомовних лексикографічних джерел було відібрано 100 текстових фрагментів на позначення фразеологічних одиниць. Розподіл відібраних фразеологічних одиниць за структурним принципом виявився досить неоднорідним. Результати подані у таблиці (див. табл. 2.).

За результатами дослідження, відібрані фразеологічні одиниці розподіляються за структурним принципом на 10 груп і утворені за такими моделями: іменникові ФО, загальною кількістю 7 %; прикметникові ФО,

Розподіл фразеологічних одиниць на матеріалі німецькомовних лексикографічних джерел (структурний принцип)

Вид	Кількість %
1. Іменникові ФО	7 %
2. Прикметникові ФО	10 %
3. Дієслівні ФО	32 %
4. Прийменникові та сполучникові ФО	9 %
5. Прислівниковий ФО	1 %
6. Вигуківий ФО	3 %
7. ФО з абрєвіацією	1 %
8. ФО- окличні речення	3 %
9. ФО-запитання	6 %
10. ФО-речення (прислів'я, приказки та афористичні висловлювання; ФО-спонукання+звертання; ФО-умовні речення; ФО-речення, утворені за моделлю порівняння зі сполучником wie	28 %
Всього:	100

загальною кількістю 10 %; ФО-речення, куди увійшли також прислів'я, приказки, афористичні висловлювання, умовні та порівняльні речення, спонукання (28%); дієслівні ФО, загальною кількістю 32 %. Окремо варто виділити прийменникові та сполучникові ФО (9%) та ФО-запитання (6%). Найменш поширеними виявилися наступні групи ФО, розподілені за структурним принципом: прислівниковий ФО (1%), вигуківі ФО (3%), ФО з абрєвіацією (1%) та ФО-окличні речення (3%).

У підсумку бачимо, що найбільш розповсюдженими серед німецькомовних ФО з структурою виявилися дієслівні ФО загальною кількістю 32% та ФО-речення у формі прислів'їв, приказок, афоризмів, імперативних та наказових речень, умовних речень, речень, утворених за моделлю порівняння зі сполучником wie, що становлять 28%. Частота вживання саме цих фразеологічних одиниць свідчить про динамічний характер оповіді, а також вчинків, дій комунікантів як безпосередніх учасників спілкування. Саме цей факт ще раз підтверджує те, що за семантичним принципом найбільш поширеними є ФО, пов'язані з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішнім виглядом, а також ФО, пов'язані з розумом і дурістю та спілкуванням та відносинами між людьми. До того ж, відомо, що фразеологізми часто виконують моралізаторську та виховну функції, вказуючи на негативні чи позитивні сторони тієї чи іншої життєвої ситуації.

Варто зазначити, що за стилістичним принципом зі 100 текстових фрагментів було відібрано 135 фразеологізмів, розподілених за 21 групою. Існування переважаючої

кількості ФО за цим принципом свідчить про те, що, скажімо, одна фразеологічна одиниця може виконувати одночасно як функцію історизму, так і терміну (напр., словникове позначення – іст.військ. або заст.евф., що означає існування ФО у якості застарілої та евфемістично забарвленої), напр.: *Armee: zur großen Armee abgehen* (тж. *zur großen Armee abberufen* або *versammelt werden*): *Im Lager herrschte große Trauer: der Feldherr Wallenstein war zur großen Armee abberufen worden* [5, с. 47]. ФО *zur großen Armee abberufen werden* є застарілим виразом, що виконує, до того ж, стилістичну функцію евфемізму, тобто маскувального вислову, який використовується замість слів, котрі сприймаються як небажані, неприйнятні. Тут сталий вираз замінює «померти» відповідними «зійти з світу, спочити вічним сном», що справляють пом'якшувальний ефект.

Шляхом суцільної вибірки з німецькомовних лексикографічних джерел нами було відібрано 100 текстових фрагментів на позначення фразеологічних одиниць. Розподіл відібраних фразеологічних одиниць за стилістичним принципом (усього 135 ФО) виявився досить неоднорідним. Результати подані у таблиці (див. табл. 3).

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що стилістичні можливості німецьких фразеологічних одиниць, відібраними нами з лексикографічних джерел (переважна більшість з ФО належить до творчої спадщини німецької художньої літератури) є досить різноманітними. Найбільш представленими у цьому відношенні виявилися такі лексичні та фонетичні стилістичні явища, а також тропи і

фігури, як: 36 розмовних виразів або 26.6% та німецькі прислів'я, афоризми і приказки

загальною кількістю 15 одиниць або 11.1%.

Таблиця 3

Розподіл фразеологічних одиниць на матеріалі німецькомовних лексикографічних джерел (стилістичний принцип)

Вид	Кількість %
1. Алюзія (біблейна, літературна, історична, міфологічна)	3 (2.2%)
2. Парафраз	6 (4.4%)
3. Діалектизми (берлінізми) та жаргонізми	5 (3.7%)
4. Іронія (жарти)	6 (4.4%)
5. Метафора	6 (4.4%)
6. Розмовні вирази	36 (26.6%)
7. Запозичення (романізми французького походження та англіцизми)	2 (1.4%)
8. Грубі сталі вирази, презирливі, зневажливі, з фамільярним та несхвальним відтінком	8 (5.9%)
9. Антономазія	2 (1.4%)
10. Архаїзми, історизми, застаріла лексика	4 (2.9%)
11. Евфемізми	5 (3.7%)
12. Книжна лексика, кліше, поетизми, ФО високого стилю	9 (6.6%)
13. Терміни (комерційні, морські, військові, музичні, спортивні, юридичні тощо)	8 (5.9%)
14. Метонімія	2 (1.4%)
15. Прислів'я, афоризми, приказки	15 (11.1%)
16. Уособлення/персоніфікація	1 (0.7%)
17. Порівняння (з wie)	4 (2.9%)
18. Рима/алітерація/асонанс та звуконаслідування	5 (3.7%)
19. Повтор	2 (1.4%)
20. Риторичне запитання	5 (3.7%)
21. Хіазм	1 (0.7%)
Всього: 100	135

До другої групи, що виражає стилістичні можливості ФО належать грубі сталі вирази, презирливі, зневажливі, з фамільярним та несхвальним відтінком кількістю 8 одиниць або 5.9%, а також комерційні, морські, військові, музичні, спортивні, юридичні та ін. терміни загальною кількістю 8 одиниць або 5.9%. Книжна лексика, кліше, поетизми та ФО високого стилю також належать до цієї групи і становлять 9 випадків вживання або 6.6%. Третю групу ФО за стилістичним принципом відповідно за частотою поширення складають парафраз, метафора та іронія або жарти, у кількості 6 одиниць кожна або 4.4% відповідно. У четверту групу входять діалектизми (берлінізми) та жаргонізми (3.7%), евфемізми (3.7%), рима, алітерація, асонанс та звуконаслідування (3.7%) та риторичні запитання (3.7%). З незначним відривом їм поступаються архаїзми, історизми і застаріла лексика (2.9%) та порівняння з *wie* (2.9%). Нарешті, найменшу кількість ФО, відібраних нами за стилістичним принципом, становлять наступні групи: біблейна, літературна, історична, міфологічна алюзія (2.2%), запозичення, такі як романізми французького

походження та англіцизми (1.4%), антономазія (1.4%), метонімія (1.4%), уособлення або персоніфікація (0.7%), повтор (1.4%) та хіазм (0.7%).

Отже, достатня кількість німецьких фразеологічних одиниць дала можливість нам провести їх систематизацію, виявивши при цьому групи фразеологізмів, складовою частиною яких є біблейні імена, імена, взяті з античної міфології і народних легенд. До фразеологічних одиниць було віднесено фразеологізми, пов'язані з історією та традиціями німецького народу, що з'явилися в німецькій мові зі всесвітньо відомих творів художньої літератури, запозичення з інших мов, а також жаргонні вирази.

Висновки і перспективи. Дослідження німецькомовних фразеологізмів відбулося за трьома основними принципами: семантичним, структурним та стилістичним. За семантичним принципом були розглянуті ФО на основі їхньої класифікації на фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності та фразеологічні зрощення. Фразеологічні одиниці розподілені нерівномірно за тематичним та лексико-семантичним принципом. Фразеологізми є саме такими

засобами, які використовуються в якості різноманітних експресивних і виразно-зображальних засобів. Вони здатні також висловлювати найширший діапазон емоційних станів. Іншими словами, у нашій роботі фразеологізми представлені семантично як фразеологічними сполученнями і єдностями, так і фразеологічними зрощеннями або ідіомами. Вони відіграють ключову роль при самовираженні мовців, тобто з їх допомогою співрозмовники висловлюють оцінку або вказують на певний емоційний стан.

Серед семантичних груп найбільш представлені шість: ФО, пов'язані з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішнім виглядом; ФО, пов'язані з розумом і дурістю, а також зі спілкуванням та відносинами між людьми; ФО, пов'язані з біблейськими та релігійними подіями, з грошима, багатством, статками, а також матеріальним та соціальним становищем; ФО, що пов'язані з історією, війнами, традиціями та культурою народу, з народними легендами. Сюди також належать фразеологізми, пов'язані з роботою і діловими справами; ФО, пов'язані

зі смертю; фразеологізми з давньогрецької і давньоримської міфології, а також ФО, пов'язані з художньою літературою.

Найбільш розповсюдженими серед німецькомовних ФО за структурою виявилися дієслівні ФО загальною кількістю 32% та ФО-речення у формі прислів'їв, приказок, афоризмів, імперативних та наказових речень, умовних речень, речень, утворених за моделлю порівняння зі сполучником *wie*, що становлять 28%. Частота вживання цих фразеологічних одиниць свідчить про динамічний характер оповіді, а також вчинків, дій комунікантів як безпосередніх учасників спілкування. Саме цей факт ще раз підтверджує те, що за семантичним принципом найбільш поширеними є ФО, пов'язані з емоційним станом, настроєм, характером та зовнішнім виглядом, а також ФО, пов'язані з розумом і дурістю та спілкуванням та відносинами між людьми. До того ж, відомо, що фразеологізми часто виконують моралізаторську та виховну функції, вказуючи на негативні чи позитивні сторони тієї чи іншої життєвої ситуації.

Список використаних джерел

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Литература на иностранных языках, 2011. 449 с.
2. Городникова М. Д. К вопросу об устойчивых словосочетаниях в современном немецком языке: автореф. дис. канд. филол. наук. М., 1952. 23 с.
3. Зиндер Л. Р., Строева Т. В. Современный немецкий язык. М.: Наука, 2004. 342 с.
4. Лушникова О. М. Особливості функціонування біблійних фразеологізмів у повсякденному житті та літературі. Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія. 2006. № 10. Т. 2. С. 316–319.
5. Німецько-український фразеологічний словник. В. І. Гавриць, О. П. Пророченко. Київ: Радянська школа, 1981. 797 с.
6. Решетюк Т. П. Лексико-граматичний аналіз фразеологічних одиниць зі сфери флори і фауни у сучасній англійській мові. Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Зб. праць та доповідей. Х.: Хмельницький, 2005. С. 53 – 57.
7. Смотрица М. О. Перевод фразеологических единиц с компонентом-антропонимом. Актуальные вопросы филологической науки XXI века: сборник статей IV Международной научной конференции молодых ученых,

посвященной 80-летию юбилею кафедры иностранных языков (7 февраля 2014 г.). Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2014. С. 221–224.

8. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig, 1982. 376.
9. Friederich W. Moderne deutsche Idiomatik. München, 1998. 67p.
10. Klappenbach R. Feste Verbindungen in der deutschen Gegenwartssprache. Halle (Saale), 2013. 145 p.

References

1. Galperin, I. R. (2011). Ocherki po stilistike angliiskogo yazyka [Essays on the stylistics of the English language]. Moscow : Literature in foreign languages, 449.
2. Gorodnikova, M. D. (1952). K voprosy ob ustoychivyykh slovosochetaniyakh v sovremennom nemetskom yazyke [On the question of set phrases in modern German]: avtoref. diss. kand. filol. nauk. Moscow, 23.
3. Zinder, L. R., Stroeve, T. V. (2004). Sovremennyi nemetskii yazyk [Modern German]. Moscow : Nauka, 342.
4. Lushnikova, O. M. (2006). Osoblyvosti funkcionyvannya bibliinykh frazeologizmiv u povsyakdennomu zhytti ta literaturi [Features of the functioning of biblical phraseology in everyday life and literature]. Humanitarnyi

Visnyk [Humanitarian Bulletin]. Series: Foreign Philology. Issue 10, T. 2, 316–319.

5. Gavrys, V. I., Prorochenko, O. P. (1981). *Nimetsko-ukraiinskyi frazeologichnyi slovnyk* [German-Ukrainian phraseological dictionary]. Kyiv : Soviet school, 797.

6. Reshetyuk, T. P. (2005). *Leksyko-hramatychnu analiz frazeologichnykh odynyt z sfery flory i fauny u suchasniy angliiskii movi* [Lexical and grammatical analysis of phraseological units in the sphere of flora and fauna in modern English]. Current issues of philology and translation studies: Coll. of works and reports. Kh : Khmelnytsky, 53 – 57.

7. Smotrina, M. O. (2014). *Perevod frazeologicheskikh yedynits s komponentom*

antroponimom [Translation of phraseological units with an anthroponym component]. Topical issues of philological science of the XXI century: a collection of articles of the IV International Scientific Conference of Young Scientists, dedicated to the 80th anniversary of the Department of Foreign Languages (February 7, 2014). Yekaterinburg: Ural University Publishing House, 221–224.

8. Fleischer, W. (1982). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig, 376.

9. Friederich, W. (1998). *Moderne deutsche Idiomatik*. München, 67.

10. Klappenbach, R. (2013). *Feste Verbindungen in der deutschen Gegenwartssprache*. Halle (Saale), 145.

STRUCTURALLY SEMANTIC AND STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS

N. V. Bilous, A. S. Barladiuha

Abstract. *The article substantiates key structurally semantic and stylistic features of phraseological units on the material of phraseological dictionaries. The ways of realization of phraseological units are considered and the classification of phraseological units according to semantic, structural and stylistic principles is characterized.*

The purpose of research is to analyse the structural-semantic and stylistic features of phraseological units on the material of German-language phraseological dictionaries according to three principles: semantic, structural and stylistic.

Results of research. *The study of German phraseological units was based on three main principles: semantic, structural and stylistic. According to the semantic principle, German phraseologisms have been considered on the basis of their classification into weak or quasi-idioms, semi-idioms and full idioms. Phraseological units are unevenly distributed according to thematic and lexical-semantic principles. Phraseologisms are used as a variety of expressive and pictorial means. They are also able to express the widest range of emotional states. In other words, in this work phraseological units are represented semantically both by phraseological combinations and unities, and by phraseological mergers or idioms. They play a key role in the self-expression of speakers, i.e. with their help the interlocutors express an assessment or indicate a certain emotional state.*

Among the semantic groups, the most represented are six of them: phraseologisms related to emotional state, mood, character and appearance; phraseologisms related to reason and stupidity, as well as communication and relationships between people; phraseologisms related to biblical and religious events, money, wealth, as well as material and social status; phraseologisms related to the history, wars, traditions and culture of the people, and with folk legends. It also includes phraseological units related to work and business; phraseologisms related to death; phraseologisms from ancient Greek and ancient Roman mythology, as well as phraseological units related to literary texts.

The most common among German phraseologisms by structure appeared to be phraseological units with verb as a key component with a total of 32% and set sentences in the form of proverbs, sayings, aphorisms, imperative sentences, conditional sentences, sentences formed by the model of comparison with the conjunction 'wie', which are 28%. The frequency of use of these phraseological units indicates the dynamic nature of the story, as well as actions, behavior of speakers as direct participants in communication.

The results of the study indicate that the stylistic possibilities of German phraseological units, selected from lexicographic sources (the vast majority of phraseologisms belongs to the creative heritage of German literature) are quite diverse. The most represented in this respect are the lexical and phonetic stylistic phenomena, as well as tropes and figures.

Keywords: *phraseology, phraseological unit, set expression, weak idiom/quasi-idiom, semi-idiom, full idiom, equivalent, analogue, calquing, descriptive translation, structure, semantics, stylistics.*